

György Andrea – Biluska Annamária

Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem
Színház és Multimédia Kutatóintézet (Románia)
tudományos munkatárs
72giorgioandi@gmail.com

(Románia)
színész

Tartuffe, a kezdet. Interjú Biluska Annamáriával

DOI: 10.46522/Sg.2025.01.05

1962. november 24-én nyitotta meg kapuit a Stúdió Színház, a Szentgyörgyi István Színművészeti Intézet¹ korszerű technikával és kiszolgáló műhelyekkel felszerelt gyakorlószínháza. A művészeti laboratóriumnak is nevezett, modern, 200 férőhelyes, dobozszínház-jellegű Stúdió első bemutatója a *Tartuffe* volt. Biluska Annamária negyedéves színészhallgatóként Pernelle asszonyt alakította az előadásban.

– Mit jelent számokra az 1962-es *Tartuffe*?

Nálam a *Tartuffe*-fel kezdődött minden. Először is, ez volt a főiskolai vizsgaelőadásunk, amit az akkor frissen átadott Stúdió Színházban vittünk színre. Ugyanakkor játszott benne Kovács György, aki korábbi *Tartuffe*-alakításairól volt híres.² Sok kritikus támadta őt, hogy miért veszi el a gyerekek előtt a lehetőséget, de nekünk éppen az számított szenzációnak, hogy a professzorral együtt játszhattunk. A premier napján meglepődtem azon, hogy

1 Ma Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem.

2 Először Kolozsváron, 1933–1941 között lépett fel *Tartuffe* szerepében, másodsorban 1949-ben a Marosvásárhelyi Székely Színházban. A Szabó Ernő–Tompai Miklós által jegyzett előadást 1952-ben felújították, ezt tekintik Kovács harmadik *Tartuffe*-alakításának (vö. HAJDU Győző, *Egy színész – négy Tartuffe*, Igaz szó, 1963/3, 450–459.). 1963-ban, a Stúdió Színház első bemutatója után egy évvel, a Kolozsvári Állami Magyar Színház Harag György rendezte produkciójában Kovács György pályája során immár ötödik alkalommal újra *Tartuffe*-öt alakított, ezúttal László Gerővel felváltva.

reszket az idegességtől, és arra gondoltam, édes istenem, ha ő ideges, én hogyan lennék az. Élmény volt színpadon lenni vele.

– *Volt-e korábban példa arra, hogy a Szentgyörgyi István Színművészeti Intézet tanárai fellépjenek vizsgálóadásokon?*

Úgy tudom, ez volt az első, amikor egy tanár szerepelt a főiskolásokkal.

– *„Gulliver a törpék között”³ – írták Kovács György Tartuffe-alakításáról egy korabeli kritikában. Mennyire hagyott titeket érvényesülni a színpadon?*

Húzta magával az előadást, tudod, mert mindenki fel akart nőni hozzá. Őt figyeltük, és ha egy kicsit lendületesebben mondott valamit a szövegéből, akkor megéreztek, hogy a jelenet tőlünk is ezt várja. Ő irányított. Megvolt a tartása, a stílusa, uralta az egész előadást.

– *Ezek szerint nagyon pozitívan éltétek meg a vele való munkát. Nagy sikere volt az előadásnak, az adatok szerint hatvanszor játszottátok, hatalmas nézőszámmal.⁴*

Igen, nagyon szerettük, de úgy emlékszem, hogy éppen ilyen sokszor nem játszottuk. Utólagos megszépítésnek tűnik ez a szám. Hiszen a Tartuffe-ön kívül még két darabot próbáltunk,⁵ de az igaz, hogy a Tartuffe-öt többször előadtuk, mint a másik kettőt.

– *Érzékelhető volt-e a színpadon az, hogy a közönség szerette az előadást? Az előadásról készült hangfelvételtől⁶ kiderül, hogy Kovács György háromszor is nyíltszíni tapsot kapott.*

3 R. L., *Tartuffe*, Utunk, 1962/50, 8.

4 A Stúdió Színház belső használatra készített albumának első kötete (1962–1972) szerint.

5 A másik két előadás: 1. *Egy szerelem története*. A bemutató dátuma: 1963. 01. 16. Rendező: Kómives Nagy Lajos és Gergely Géza. 2. *Leányok (Fiicele)*. A bemutató dátuma: 1963. 04. 10. Rendező: Gergely Géza.

6 *Tartuffe*. Marosvásárhelyi Rádió AranySzalagára, 1962. 12. 01., nyilvános előadás, 47+38 perc.

Akkor ez divat volt. Ha Kovács megjelent a színen, akkor taps, ha kiment, taps. Ez kijárt a sztárszínésznek. És nemcsak őt, hanem az előadás folyamán még másokat is megtapsoltak.

– *Vajon miért szerették annyira a nézők ezt az előadást?*

Marosvásárhelynek ekkor lett egy új magyar színháza, ami kíváncsivá tette az embereket. Furcsa volt, új volt, özönlöttek a nézők. A rendezés szempontjából nem mondható formabontónak az előadás, de bevonzotta a közönséget Kovács, aki együtt lépett színpadra a diákokkal. Ez volt az érdekes, nem a rendezés, hiszen a megírt szöveg szerint hömpölygött az előadás.

– *Az előadás-kritikák semmit nem írnak Visky Árpád alakításáról, csak a Kovácséről. Mintha Visky nem is létezett volna.*

Ez nagyon bántotta Viskyt, a végzős diákot. Ugye a kettős szereposztás esetén úgy van, hogy felváltva játszanak, egyik nap ez, a másik nap az. Képzeld, egyik este, amikor Visky volt kiírva, üzent neki Kovács, akihez éppen újságírók jelentkeztek be, hogy ma ne jöjjön, mert nem ő játszik. Az igazgatóság azonban ragaszkodott Viskyhez. De ekkor már nem találtuk sehol az Intézetben, és elkezdtük különböző kocsmákban keresni. Na, meg is találtuk az egyikben a főtéren, egy csomó üres pohár és üveg állt előtte az asztalon, mert nem engedte a pincérnek, hogy leszedje az asztalt. Valahogy, nagy nehezen kihúztuk onnan, és könyörgéssel felvittük a Stúdióhoz, majd fél óra késéssel elkezdődött az előadás. És el tudta játszani a szerepet, nem részeg volt, csak szomorú.

– *Ha Kovács ekkora tekintély volt, beleszólt-e a rendezésbe?*

Nem, ő nem szólt bele. De a régimódi, kedves öregúron, Kőmíves Nagy Lajoson kívül mások is rendezték az előadást.⁷ Mivel vizsgálóelőadás volt, többen bejöttek a próbákra, mi csak azt láttuk, hogy néha pusmognak a háttérben. Például Tompa Miklós, aztán

7 A darabot egy kéttagú kollektíva állította színpadra: Kőmíves Nagy Lajos rendezőként, Gergely Géza pedig rendezőasszisztensként jegyezte az előadást, de feltételezhető, hogy a rendezés folyamatában mások is részt vettek.

Harag György, akinek az osztálya voltunk, mivel átvett minket Delly Ferenc halála után.⁸

– *Mégiscsak igaza lett a kritikusnak, hogy Kovács György-est lett a Tartuffe-előadásból. Kinek az ötlete volt rá osztani a címszerepet?*

Az övé. Az anekdota szerint többször is mondta Kőmíves Nagy Lajosnak, hogy „Tartuffe én vagyok”. Luigi bácsi⁹ ekkor megkérdezte tőle: „No, hát akkor meg akarod-e csinálni? De csak duplában lehet, mert van itt egy fiú, Visky Árpád, aki szintén Tartuffe.”

– *Visky milyen volt a szerepében?*

Utólag azt tudom mondani, hogy jó. De hát egy 22 éves fiú volt, Kovács pedig egy 52 éves színészcsoda. Visky megcsinálta, amit kértek tőle, jó volt, furcsa volt, már ekkor érződött rajta az a sajátos viskys stílus. Ő születésétől kezdve örök háborgó volt.

– *Érdekes, hogy bár a Stúdió Színháznak volt saját díszlettervezője, Kemény Árpád, az előadás díszleteit és jelmezeit mégis a bukaresti Nicolae Grigorescu Képzőművészeti Intézet végzős hallgatói, Mihai Mădescu és Emilia Jivanov készítették.*

Nem meglepő, mert állandó kapcsolatban álltunk a bukaresti Ion Luca Caragiale Színházi Intézettel.¹⁰ Minden évben lent voltunk tíz napot Bukarestben, bejártunk az ottani nagyok, Kovács Györgyök óráira, és ők is, tanárok és diákok évente jöttek hozzánk ugyancsak tíz napra, és ez jó volt. Bukarestben alig tudták, hogy

8 „Az évfolyam 1959 őszén Delly Ferenc évfolyamvezetővel és Tarr László tanársegéddel kezdte el tanulmányait. Delly korai halála 1960. február elején új helyzetet teremtett. Harag Györgyöt bízták meg az évfolyamvezető tanári tisztség átvételével, aki csak ideiglenesen, a második félévre vállalta. Ezt követően 1960 őszétől Kőmíves Nagy Lajos lesz az évfolyamvezető tanárunk, tanulmányaik végezetéig.” LÁZOK János, *Hatvanéves a Stúdió Színház*, Népszerűség, 2022/269, nov. 23., 7.

9 Kőmíves Nagy Lajos (Budapest, 1885 – Kolozsvár, 1977) 1940–1946 között a kolozsvári Nemzeti Színház, majd a kolozsvári Állami Magyar Színház rendezője, 1946–1971 között a kolozsvári Magyar Művészeti Intézet, majd a marosvásárhelyi Szentgyörgyi István Színművészeti Intézet tanára. 1955–1960 között a marosvásárhelyi Székely Színház rendezője is.

10 Ma Universitatea de Artă Teatrală și Cinematografică Ion Luca Caragiale.

járjanak a kedvünkben, amíg ott voltunk, élvezték, hogyan beszélünk románul. Politizálni viszont nem politizáltunk soha.

– *Kőműves Nagy Lajos egy olyan fordítást használt (a Jankovich Ferenccét),¹¹ amely ósdibb, mint a már akkor rendelkezésre álló Vas István-féle Tartuffe-fordítás. Mennyire állt közel hozzátok ez a szövegváltozat? Könnyen megtanultátok?*

Nem volt avíttóság benne. Bár, a férjem¹² szerint, aki műfordító is volt, minden klasszikus darabot harmincévenként újra kellene fordítani.

– *A Vas István-fordítás óta rendezők kértek fel költőket, hogy fordítsák újra a Tartuffe-öt, és így izgalmas adaptációk születtek, de Kőműves ragaszkodott egy régebbi szövegváltozathoz.*

Ma már csúnyán meghúzzák a rendezők a szövegeket, beleírnak, nem számít, hogy ki fordította, most már ez nem lényeges. Van egy szöveg, amivel azt csinállok, amit akarok, aszerint, hogy mit mond nekem. Persze van olyan darab, amivel ez elvégezhető, és van, amivel nem, mert ellenáll (de mindegy, azzal is megcsinálják). Új világ, modern világ. Ez már nem az én világom, nem jó vagy rossz, hanem más.

– *Számodra otthonosabb, ha a rendező nagyobb tiszteletet tanúsít az alapszöveg iránt?*

A szöveghez és a színészhez egyaránt viszonyuljon tisztelettel, legyenek konzseniálisak, közösen tárgyalják meg, mit csinálnak. Ma a rendezőnek van egy elképzelése, és a te dolgod, a színészé már nem fér be ebbe. Végül „nagy lelkesedéssel” mégis megcsinálod, amit mond neked.

– *Milyen volt Keresztes Attila Tartuffe-fében¹³ játszani?*

Nagyon furcsa volt. Nem akarok okoskodni, de szerintem az előadás megfosztotta Molière-t a humortól. Mostanság félnek a rendezők

11 MOLIÈRE, *Tartuffe*, ford. JANKOVICH Ferenc, Bp., Franklin Társulat, 1943.

12 JÁNOSHÁZY György (1922–2015) költő, műfordító, kritikus, szerkesztő.

13 KERESZTES Attila, *Tartuffe*. Bemutató: 2015. 04. 26., Marosvásárhelyi Nemzeti Színház, Tompa Miklós Társulat.

színpadra tenni a humort, mert távol esik tőlük, kicsit le is nézik. Menjünk a komoly dolgok felé, lássuk a lényegét. Szintén Pernelle asszonyt játszottam, mint '62-ben, és mondtam is Keresztesnek, hogy nagyon sajnálom, hogy kihúzta a következő mondatot az egyik replikámból: „Hogy bírza rá magát az ember a szemére?”¹⁴

– *Lemegy ez a Tartuffe Kovács Györggyel és veletek, és sokáig nem veszik elő. 1994-ben a Tompa Gábor rendezése a következő Tartuffe a főiskolán.*

Nem láttam, de hallottam, hogy nagyon jó volt.

– *Mesterednek tekinted-e Kovács Györgyöt? Volt-e lehetőség arra a főiskolán, hogy mester-tanítvány viszony alakulhasson ki?*

A mi évfolyamunkat nem tanította Kovács, Harag György viszont igen, Kovács csak besegített, megjegyzésekkel, egy-egy mondat-tal. Abban az időben Lohinszky Loránd és Tarr Laci voltak tanársegédek, én Tarr-ral voltam jóban, tőle tanultam meg a mesterséget. Nekünk annak idején még megtanították, hogyan kell bejönni, kimenni, hogyan kell viselkedni a színpadon. Ma már másképpen van: mindenki jön-megy a színpadon és mondja a szövegét. Most csak a koncepcióra helyezik a hangsúlyt, régi vágású színészként ezen néha bosszankodom, aztán örülök, ha meglátom az előadás ívét. Később, amikor Vásárhelyre szerződtem, majdnem minden előadásban Tarr partnere voltam. Nagyon komoly ember volt. A másik, akit mesteremnek tekintek, az Harag György. Ő mentett meg attól, hogy kirakjanak a főiskoláról, ugyanis az első két évben, igen helyesen, komoly rostavizsgák voltak. Felvettek tizenötünket, maradtunk heten.¹⁵ Alattam is billegett a lécz, de Harag kiállt mellettem, így maradtam. Azt mondta, ne legyek elkeseredve, mert tíz évet fél lábbon is kibírok, míg a groteszk bejön divatba, és abban nagyon jó leszek. Mint egy jós meglátta, hogy mi lesz belőlem. Ilyen egy igazán jó tanár.

14 MOLIÈRE, *i. m.* Ötödik felvonás, harmadik jelenet.

15 Biluska Annamária, Darvas László, Kiss Attila, Kiss Erzsébet, Kocsis Antal, Nagy Réka, Visky Árpád.